

îra vidaus, būtent tikîbos ir doros kovose. Kas neturi didvîrio drasos paprasto gîvenimo veikimams, tas negâli bûti palaimingas kareivis doros klausimuose. Ir antraip. Bet tikîboj ir doroj tos drasos daug daugiau reikia, negu paviršutiname. Tše kartais tikrajâ drâsâ uzvaduoja sveikas kûnas ir protas bei jû îstangos. Bet vidaus kovose dalîkas visai kitoks. Tše eina klausimas apie mielas svajones, apie visokius linkimus, geismus, troškimus, prieš kuriuos reikia pasirîzti uz vos numânomus ir paprastai nebranginamus dalîkus, būtent îsminties sviesâ, teisingumâ, kantrâ, skaistumâ, ir tt.

Su visais tais dalîkais žmogus nieko to nepelno, ko žmonės paprastai geidia. Prieš tai, kâ galima nutverti, savo smagumui naudoti, minėti dalîkai îsrodo kaip kokie svajojimo debesîs. Kaip tše sunku jiems pasirîzti! Kaip sunku nieko neatboti, ir vien juos pasiekt mēginti!

Tatiau tai îra bûtina. Tik taip tedidēja žmoniškumas. Tik tuo pasirîzimu prieinama prie gîvenimo tikslo, prie kurio visi žmonės vâromi gîvenimo skausmû ir vargû, viliojami jo linksmitbės šesėliû. Baisusis kâras, kurs dabar siautia, ir teturi kaip galutinî tikslâ tajî: didinti, stiprinti žmogaus drâsâ, gaminti didvîrius sunkiausiajai, būtent vidaus kovai.

Nezengdami pâtis tolîn gîvenimo taku, nesirûpindami žmogaus prakilnumu, turime kuo-

daugiau kesti. Bet mēgindami jî kuo - daugiau apreiksti, mes tarsi îskliûvame îs viso pavojaus. Mumîse kilanti galia šalina visa, kas jai keliâ uzstoja. O nors ir reikētû daug pakesti, reikētû atiduoti net kûno gîvîbe, vis dëlto neuzeitû žmogui nusiminimas. Visi tie dalîkai pasirodo menki, niekingi didėjantiâm žmogui.

Tikras didvîris îra retas žmogus. Jau rodês, lîg nėra tarp žmoniû nei vieno. Bet šiandien lîg pradeda jie atsirasti. Visi tie, kurie dabar kovoja žinodami ar nors tikêdami kovojâ uz brangû, prakilnâ dalîkâ, visi jie savo sieloje gimdo didvîrî ir tvirtina jo drâsâ.

Visa atidėti augštâm tikslui, tai îra pirmasis didvîrio žîmis. Mûsû laikas tikrai trimitais tai praneša žmonėms. Kad visi tai tik ir suprastû! Tûliems nereikia stoties î kovâ prieš regimâ priešâ. Bet visokios sunkenîbês, skausmai ir baimê, žiaurumas ir nedora baisiai kila prieš kiekvienâ tûlais pavidalais. Prieš visa reikia stengties su didvîrio drasa. Ir jî viena turi bûti mums visumet sieloje.

Vidûnas.

MUSIO LAUKE.

Kareivio patîrimas.

Mâžas buvo mûsû bûrelis. Gulėjome îsikâse kalnelio slênije. Prieš mus plati pieva ir laukai lig tolimos ribos. Tše juodos girios. Nuolatai atlekia kulkos îs kazî - kur, sukila tše ir ten priešû kareiviai ir vël pradingsta. Atsigulia ant žemês, îsikasa. Ir kanûliû šûviai sudunda prieš mus. Nieko nepadâro. Saujame, kiek

gâlime, kol mâtome, jog eina prieš mus. Kuomet traukiasi, liaujamês sove. Priešai gâl briaujasi kitur. Tše tur būt mûsû draugû sumušami.

Taip visa diena praeina. Prieš vâkarâ kova sustoja, ir žiûriu priekin. Kokie grâžûs, tîlûs tie laukai lig Sol îra buve! Gâl niekumet to nêra regêje, kê šiandien patîre îra. Visur zaliuoja zolê. Sen ir ten žîdi gêlelê. Nêra vêjo. Todêl jos nejudâ. Galvelês nulinkusios kêba. Tarsi gailis kritusiû kareiviû. Mûsû rodos nei vienas nêra zuves. Visi sveiki, gîvi. Bet priešû matît toli guli lig išberti laukuose. Jû gâl gêlelês gailis.

Esmi labai nuvarges. Tatiau, kaip îpatinga, kad draugai vâlgo ir mane râgina valgît. Manau, nebus mân galima. O tik tad, kaip skanu.

Vis daugiau temsta. Mênuo teka. Tai vêt pradeda atlêkti, atûžti šûviai. Ir toli juda tarsi juodi ir balsvi šešêliai. Vis artîn atplûsta. Išrodo lig būtû tše tamsos jûrû bangos su baltomis putomis. Tai jau ir gâlime pamatîti, kas tai. Vîrai ant baltû žirgû. Jû tokia daugîbê, jog rodos negalêtû būti suskaitoma.

Atsizvelgiu î mašinas -šautuvus, î toliau stovintias kanûles ir î vîriausiajî mûsû vadovâ. Jis žiûri, lig kazi-kâ pamatîtû, kas jâm svarbiau uz visa. Toks ramus jisai, kaip kad kokî brangû dalîkâ îstirti tikêtû. O mane kuone šiurpuliai kretia. Vis artîn atplaukia tos bangos. Žemê dunda, dreba. Tikras jûrû ûzmas vis garsiau sukîla. Mûsû bûrelis tur būt greit greit pranîks. Dâr kelias minûtas! Jau pavieni žirgai ir vîrai aiškiai skiriasi nuo viens kito. Sirdis plâka.

Tai žîgiu mûsû vadovas duoda ženklâ. Toks tame tvirtumas, jog lig akies mirksnî visa, kas atsitinka, sustotû. Bet tad pasileida mûsû mašinos. Sugriauja kanûlês. Ir tos jûros ten nebetvîsta iš vietos. Susikaupia lig prieš uolâ atsidauzusios būtû. Virte verda ten mûsû akîse. Tikri verpetai pasirodo. Krinta, virsta, maišos.

Baisûs rêksmai, ûžimai, šauksmai, trenksmai kîla kaip vêtra. Bet iš tolo vis naujai atplaukia. Kur jie tik dingsta? Iš kur ir pareina?

Rodos visas âmžius ûžia pro mano akis. Vis didiau jos atsiveria. Ir vien tematau, kas ten toliau nusiduoda. Mano rankos lig savaimè atlieka, kas mân pridera. Bet ten, baisu! Žmonês, žirgai, visi krinta sudrâskomi, miršta, sustingsta. Vis daugiau kaupiasi jû krûvos. Jau ir nieks nebekrinta. Žirgai ir vîrai sustinge, pastîre stovi šale viens kito. Nebejudâ. Tik toliau tše vis dar atûžia. Bet kaip pasieka šituos, jie taipojau sustingsta, lig apzavêti.

O tik žinau, jie mûsû šaudîmu skiriami giltinês krâstui. Tikrai, lig baisiai sapnuoju. Ir sapne šauju, šauju nesiliaudamas ir žiûriu, kaip didêja mirties grobis.

Nei nepajutau, kuomet vêt pradêjo ir ant mûsû birti kulkos, lig litû švino ir plieno. Kaip numaniau, tai staiga ir rodês, aš îmiegu tikrai.

Gâl buvo naktovidis. Greit persikeitê visas nusimânimas. Visâ laikâ nieko nesupratau, kas atsitinka. Tad vêt pradêjau tarsi naujai sapnuoti, regêti.

Vis dâr tebematau didîjî laukâ. Bet rodos, nebešaujama. Visur begâlo daug lavonû ir negîvû žirgû. O tše jie îstikrûjû stovi sustinge, pastîre. Visi jie negîvi. Akis be žvilgio — baugios. Nebegalêje nei žmonês nei žirgai parvirsti tarp tiek negîvû draugû.

Žvelgiu atgal. Nustebu. Su kiekvienu žvilgiu ir esu tše, kur pažvelgiu. Matau visur labai platiai kraujas pasiliejes. Ipatingi garai kîla iš jo. Žiûriu î juos. Garai tveriasi î pavidalus. Nêra tai žmonês, nei gîvuliai. Bet kaip tik išvîstu ir žinau, kê jie reiškia. Vieni begalines kantias ir baime, kiti baugû piktumâ, vêt kiti geismâ, troškimâ žudîti.

Nesuprantu viso. Ir žvalgaus. Gâl naujai apima mane baimê. Visi laukai pilni tû pavidalû. Nuolatai

nauji dār kīla iš kraujo ir iš lavonū. Ir kaip tik ģra su-
kile, skaudūs vaitojimai ir rēksmai garsi per laukus. Mano
širdis alpsta skausme.

Su didējantia neramībe zvalgaus. Jokio gīvo zmo-
gaus nēra matīti. Visur tik lavonai ir pavidalai. Tur
būt pati zuvusūjū tai ģra gīvībē ir širdis. Ģāl uz jū sle-
pasi ir jūjū sielos. Oi, kā ta kesti turi! Koks tik baisus
tas kāras! Kaip ģāli toks neapsākomas prāgaras pasida-
rīti! Pakelu rankas augštīn. Ir — pats pakīlu.

Nusigandes zvelgiu vēl zemīn. Bet mūšio laukas ģra
toli po manim. Nebematau kraujo ir lavonū. Regiu jū
vietoje gīvā ugnī. Beskaitiaus tše liepsnū, kaip pirma pa-
vidalū. Ir iš kiekvienos eina raudoni spinduliai kaip ģis-
lelēs ī tolumā. Kazin, kas jomis rišama su mūšio lauku?

Vos pamāstes ir regiu. Kiekviena tū ģisleliū pasieka
tolumoļ vienā, antrā, tretīā zmogaus širdī. Sugarsi mano
ausīse su nauju skausmu. "Mano vaiks, mano sūnelis,"
sāko vieni. "Mano brolelis, mano mīlimas bernelis,"
tāria kitos. "Mūsū tēvelis!" verkia keli vaikeliai. Ir taip
vis skaudiau mān duria ī ausis, ī širdī.

Nebeišgaliu! Ar turi taip būti? Kām tik tas skaus-
mas? Kokī pamokslā turi išmokti tie varģsai? Ar iš-
tikrūjū velniai valdo pasaulī?

Staiga pastebu visai naujā dalīkā. Ģpatingas tamsu-
mas velkasi nuo mūšio laukū ī rītus, kaip kokia juoda
tešla. Sen ir ten jī pratrūksta. Matau tše kruvinai ug-
ningā pāpīkī. Jame ilsis visa eilē kareiviū-karvediū. Ir
aplīnk juos dreba tarsi kokie zodiai. Pagalaus suprantu
juos. Nuolatai jīe kartoja keiksmis: „Pralaimēje! Pra-
laimēje! Naujai priekin! Naujai! Varīkite tuos ģivulius
pirmīn! Varīkite!" —

Nauja pradēs kova! Mane līģ zaibas pataikē. Kritau
zemēn. Matau, zolelē juda. Ant jos galūnēs kraujo
lašelis. Tarsi zolelē būtū verkusi kruvinas āšaras. Zvelgiu
ar nepralieta jau daug tikrū āšarū. Ir mān zemē tarsi atsi-

veria. Ziūriu. Zmoniū tše griautiai, vieni šale kitū. Visa
krūva. Kaip ģpatinga! Liudininkai tur būt ģra tie kaulai
senos šitoļ vietoļ atsitikusios kovos. Ģāl šimtmetius
atgal zmonēs taipo-jau šišon zudēs. Ir tad lavonus pa-
kasē. Dabar nauja karta bus guldoma ant jū.

Ar todēļ jī taip mān išveizējo līģ ģsiausta ī mirties
tīla? Ir līģ laukusi vēl teikti tūkstantiems tā baugiajā nak-
vīne? Ģāl ištikrūjū senai pralietas kraujas vilioja naujā
kraujā ī tā pātiā vietā! Taip mān ģra, līģ skaitīčiau to
krāsto mintis. Tarsi jos iš kaģi-kokiū laikū pasilikusios
laukia, kad pareitū ī zmoniū sāmone. O mānajā patai-
kusios būtū. Ģpatingas supratimas aplieja mane. Kas
zmogaus mānoma ir dāroma, tai nori būtī dāroma kar-
totinai ir tuo auga ī bekrāstinī didumā. Taip tat atsitiko,
kā regiu. Tas neišmāstomai skaudus dalīkas.

"Sustokit, zmonēs, pikta, bloga māne ir dāre! Jūs
kartojate tai, kol neprariģa tokie veikimai ir dangaus
malone! Nedarīkite jū niekumet! Niekumet! Aš jū ir nebe-
darīsiu! Vis vien temanīsiu, kas gera, kas malonu! Kodēļ tik
līģ šol nemaniau visumet taip? Ir neveikiau, kas gera ir teisu!"

Taip mān duria ī širdī. Pašoku nuo zemēs. Apsi-
zvalgau. Ir štai, tie pavidalai, kuriuos pirma regējau,
ziūri ī mane. Ir puola ant manes. "Tas tai mūsū
priešas! Mūsū zudītojas! Smaugkime jī! Zudīkime! Pa-
kārķime! Sudraskīkime!" Kur dabar pabēģsiu? Kur mano
kalnelis? Kur draugai? Kur mano vieta?

Greit susivokiau tše. Ir tše ģra lavonū. Ir tše kraujo.
Ir ģra tše tū pavidalū. Bet jīe tīlūs. Ģpatinga ta jū tīla.
Iš jos līģ durķliai spindi. Suprantu. Tai noras apveikti
priešā. Tokia tai drasa līģ nesulauģomas ģinklas. Tše
aš tarp jū apsaugotas. Nurimstu. Ir pradēdu vēl manīti.
Koks skirtumas tarp mano zmoniū-draugū ir ten tū
priešū! Tur būt kitaip jīe ģra mire. Su ta drasa, kuri
tiki ģinti, kas brangu; kuri aukuoja ir ģivībe uz zmonijos
brangumīnus. Diaugsmo bangos mane kelia augštīn.

Tai išgirstu balsą. Visai kitaip tas reiškia žmogaus gyvenimą ir mintis. Jau ir suprantu. Ir matau lig kokių šešėlius, kurie slankioja ant mano kalnelio. "Jis nebėra gyvas! Ir tas taip-jau lavonas!" Taip taria vienas, antras. Kiti kasa duobe netoli. Prieina prie vieno toliau. Sako: Tai mat, ir . . . tas zuves.

Kaip įpatinga! Jis mano vardą istaria. O aš tik gyvas! Greit šoku šale to, kurs būk nebesas gyvas. Matau jo šonas kruvinas. Ir lig atsimenu, jog tai mano šešėlis, kūnas. Jau jį ir pakelia nešti į duobe.

Prieina kitas. Pazvelgia. "Sudiev, draugai," sako jis. Aš lig nusigąstu. Nors nesuprantu, ką jo žodiai reiškia. Žygiu girdiu naujus: "Išrodo, lig dar būtų gyvas!" Susimaišė man sąmonėje. Ir kažki-kas atsitiko. Pabudau. Gulėjau ligonbutį. Sargintoji sėdėjo šale manes. Tai tūriau, kaip mane rade mūsų lauke. O kaip vos-ne-vos palaidotas tapęs dar būdamas gyvas. Įpatinga!

Pasveikau greit. Suzinojau, kas tuokart buvo atsitike. Buvome priešą sumuše. Bet mąžas mūsų burelis traukėsi tad toli atgal. Po laiko vėl ir labai galingai laimėjome. Vėl teko mūsų lauką pamatiti. Kaip įpatingas! Tilus, kaip kėpas. Vėkaras. Rudens vėjas putia. Dar žydi viena-antra gėlė. Ji galvele linknoja. Rodos nori pasakėti: "Tokie vis tie žmonės! Kuomet bus jie kitokie, kad nebereiks laukams virsti tokiais baugiais kapiniais?"

Suspindėjo augštai žvaigždėlė. Neapsakomai mane nuramino. Lig teikė man gyvos vilties. Paskutinis, tur būt, šis ira kėras.

Vidūnas.

IS MANO KASDIENIO.

Kareiviai.

Matiau traukiant Vokietų kareivius kėran. Tėtia išėjau iširti jū ūpā, jū dvāsīā, jū drāsā. Visai apėmė mane. Jie traukė, lig būtų ir kiekvienas šarvuotas laimėjimo noro

ir žinojimo. Kareiviuose buvo lig visa susikaupus, ko žmonės laukė, kas jū viltis buvo.

Bet išlengvo virto kitaip. Vokietų kareiviams apeleigus Tilze, atsirādo tarp žmonių gana abejojantiųjū. Pagaliaus visa Tilzė persikeitė. Traukė jos gatvėmis svetimi, būtent Rusų kareiviai. Matiau juos. Sveiki vėrai su visai gerais ginklais. Raitųjū žirgai berods daug mažesni negu Vokietų trėpsniojo gatvėmis. Tatiau išrodė gana dailūs. Įpatiai grazu, kad uodegos ilgos ir nesudarkėtos, kaip tūlū Vokietų žirgai.

Traukė ir Rusų vėrai kaip kareiviai. Tik kažki-kas jiems stingo. Sustoje Tilzėj pasisākė. Kiti iš labai toli atitrauke. Jau nuo Gegužės ir Balandio mėn. esā pakeliui. Visiems pasakėta būsiās manėveris. Tik prieš ribā patėre, jog traukiā į kārā. O kuone nei vienas nenoris traukti. Daugis bārā Vokios kaizarī ir Rūsū cārā. Juodu esā kaltu to kārō. Kelī, įpatiai ofisierai, ir didiāvos su savo drasa. Sākė, būsiā greit Karalautiuj, o tad eisiā nesulaikomi Berlinan. Paprasti kareiviai dažnai mănė Tilzė esanti jau Berlinas ir klausinėjo, kur Vilhelmas gyvena.

Taip jū buvo visokiū. Daug jū labai švelniai ir lipšniai apsiėjo su Tilziškiais. Kiti ir mėgino vogti ir šī-tā pasiplėšti. — Traukė jie nuolatai. Tūli tūkstantiai plūdo per Tilzė. Žinoma buvo, jog kovojama prie Deimės, prie Labgavos, ir kitur. Ir Tilziškiū tūli nusimine žvelgė į tū Rusų kareiviū daugėbe. Bet gana didė dalis tatiau tvirtino, Vokietų kareiviai juos sumušiā. Nors ir žiniū Rusai neileido. O kā jie pātis skelbė apie Vokietų nepasisekimus Belgū ir Francū žemėj, kuone ir bailiausiasis neitikėjo. Pagaliaus naujieji Rusų kareiviai ir nebeišrodė kareiviški. Seni prazile vėrai traukė šale vaikinais. Jū drabuziai ir ginklai išveizėjo kaip kokiū nuskurelių vargšū daigtai. Pradrėso Tilzėj net ir silpnutiai. Tārė vienas kitām: "Tai tik nebėra kareiviai!" Tik ofisierai dar išrodė kaip reikiant. Bet tie jau ir žinojo, kaip Rusų kareivijai